

EUROOPAN KOMISSIO

Bryssel 21.5.2012
COM(2012) 226 final

**KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE,
EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN
KOMITEALLE**

**Romanien integraatiota edistävät kansalliset strategiat: EU:n puitekehyksen
täytäntöönpano alulle**

{SWD(2012) 133 final}

KOMISSION TIEDONANTO EUROOPAN PARLAMENTILLE, NEUVOSTOLLE, EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEALLE JA ALUEIDEN KOMITEALLE

Romanien integraatiota edistävät kansalliset strategiat: EU:n puitekehyksen täytäntöönpano alulle

1. JOHDANTO

Romanien¹ tilanne on ollut viime vuosina yhä suuremman poliittisen huomion keskipisteenä Euroopassa. Romanit ovat Euroopan suurin vähemmistö (noin 10–12 miljoonaa ihmistä) ja usein rasismien ja syrjinnän kohteita. Monet heistä ovat sosiaalisesti syrjäytyneitä ja elävät köyhyydessä ilman terveydenhuoltoa ja kunnollista asuntoa. Monet romaninaiset ja -lapset ovat väkivallan, hyväksikäytön ja ihmiskaupan uhreja jopa omissa yhteisöissään². Monet romanilapset ovat kadulla eivätkä koulussa. Heikko koulutustaso ja syrjintä työmarkkinoilla ovat johtaneet romanien mittavaan työttömyyteen tai työllistymiseen korkeintaan matalapalkkaisiin, vähän ammattitaitoa vaativiin tehtäviin. Tällöin hukataan potentiaalia, mikä entisestään vaikeuttaa kasvupyrkimyksiä³. Romanien integroinnin parantaminen onkin sekä moraalista että taloudellisista syistä välttämätöntä. Se edellyttää ajattelutavan muutosta sekä valtaväestöltä että romaniyhteisöjen jäseniltä.

Ensisijainen vastuu ja valmiudet syrjäytyneiden väestöryhmien aseman kohentamiseen on jäsenvaltioilla, joten toimet romanien tukemiseksi kuuluvat ensisijassa niille. EU tukee niitä tässä asiassa monin lainsäädännöllisin, poliittisin ja taloudellisin välinein. Vaikka jäsenvaltioiden kansalliset erityisolot, tarpeet ja tarvittavat ratkaisut vaihtelevat suuresti, yhteiset vapaan liikkuvuuden ja perusoikeuksien arvot sekä yhteiset poliittisen vakauden, taloudellisen vaurauden, sosiaalisen yhteenkuuluvuuden ja jäsenvaltioiden keskinäisen solidaarisuuden tavoitteet edellyttävät, että EU:lla on rooli romanien integrointipolitiikoissa. Haasteet, jotka liittyvät EU:n kansalaisia olevien romanien täyteen integrointiin yhteiskuntiinsa, vaikuttavat lisäksi suoraan EU:n suhteisiin kolmansien maiden kanssa esimerkiksi viisumiasioissa, sillä jotkut kolmannet maat vaativat viisumin tiettyjen jäsenvaltioiden kansalaisilta⁴.

---

¹ Useiden kansainvälisten järjestöjen ja eurooppalaisten romaniryhmien edustajien käytännön mukaisesti 'romanilla' tarkoitetaan tässä useita eri ryhmiä (romat, sintit, kaaleet, gypsy-romanit, romanichel-ryhmä, boyash-romanit, ashkalit, "egyptiläiset", jenishit, dom- ja rom-ryhmä). Mukaan luetaan myös ns. travellerit. Tällä ei kielletä näiden eri ryhmien elämäntyylien ja olosuhteiden erityispiirteitä ja moninaisuutta.

² Europol: *Organised Crime Threat Assessment 2011*, s. 26.

³ *Economic costs of Roma exclusion*, Maailmanpankki, huhtikuu 2010
http://siteresources.worldbank.org/EXTROMA/Resources/Economic_Costs_Roma_Exclusion_Note_Final.pdf

⁴ Esimerkiksi Kanada on ilmaissut huolensa tiettyjen jäsenvaltioiden kansalaisten jättämien turvapaikkahakemusten kasvusta.

Tämän vuoksi Euroopan komissio hyväksyi 5. huhtikuuta 2011 EU:n puitekehysten vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille⁵ ja kehotti siinä jäsenvaltioita valmistelevaan tai tarkistamaan romanien integraatiota edistävät kansalliset strategiat⁶, jotta ne voivat käsitellä tehokkaammin romanien integroinnin haasteita ja parantaa tilannetta tuntuvasti vuosikymmenen loppuun mennessä. EU:n valtion- ja hallitusten päämiehet vahvistivat EU:n puitekehysten⁷, mikä osoittaa, että romanien integroinnista on tulossa kaikille jäsenvaltioille merkittävä prioriteetti talous- ja finanssikriisistä huolimatta.

Puitekehysten tarkoitus on auttaa jäsenvaltioita kehittämään tuntuvasti romanien elinoloja muuttamalla suhtautumista romanien osallisuuteen. Jo EU:n lainsäädäntö kieltää rotuun tai etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän koulutuksessa, työmarkkinoilla, terveydenhuollossa, asuntomarkkinoilla ja muilla aloilla. Lainsäädäntö ei kuitenkaan yksin riitä, vaan jäsenvaltioiden on kehitettävä yhdennetty ja kestävä lähestymistapa, jossa yhdistyvät toimet eri aloilla, kuten koulutuksessa, työllisyydessä, terveydenhuollossa ja asuntoasioissa, ja sovellettava sitä.

EU:n puitekehys nostaa ensimmäistä kertaa romanien osallisuuden esille EU:n tasolla ja kytkee asian selkeästi Eurooppa 2020 -strategiaan⁸. Romanien jatkuva taloudellinen ja sosiaalinen marginalisaatio vaikuttaa suoraan tähän strategiaan. Eurooppa 2020 -strategian viidestä yleistavoitteesta kolme liittyy suoraan EU:n puitekehysten romanien osallisuutta koskeviin tavoitteisiin, joita ovat köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjuminen, työllisyyden kohentaminen sekä koulunkäynnin keskeyttävien määrän vähentäminen samalla kun lisätään korkeasteen koulutukseen osallistuvien määrää. Jotta Eurooppa 2020 -strategian työllisyyttä, sosiaalista osallisuutta ja koulutusta koskevissa tavoitteissa saavutettaisiin riittävää edistystä, niiden jäsenvaltioiden, joissa on merkittävä romaniväestö, on puututtava nopeasti nimenomaan romanien tilanteeseen.

EU:n varat, etenkin rakennerahastot, voisivat olla tehokas apuväline huono-osaisten väestöryhmien, kuten romanien, sosioekonomisen aseman parantamiseen, mutta liian pieni osa niistä 26,5 miljardista eurosta, jotka on tarkoitettu jäsenvaltioiden tukemiseen sosiaalisen osallisuuden parantamisessa kaudella 2007–2013, hyödyttää heikossa asemassa olevia romaniyhteisöjä.

Euroopan komissio on sitoutunut arvioimaan romanien kansallisia integrointistrategioita ja raportoimaan niistä Euroopan parlamentille ja neuvostolle, mikä on tämänkin tiedonannon tarkoitus. Tässä arvioinnissaan komissio tarkastelee myös kansalaisyhteiskunnalta ja muilta sidosryhmiltä saatuja monenlaisia lausuntoja ja sekä romanien osallisuutta käsittelevän eurooppalaisen foorumin Brysselissä 22.

---

⁵ Tiedonanto ”EU:n puitekehys vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille”, KOM(2011) 173 lopullinen, 5.4.2011. Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnossa aiheesta ”Romanien sosiaalisen autonomian ja integraation lisääminen Euroopassa”, CESE 998/2011, 16.6.2011, sekä alueiden komitean lausunnossa ”EU:n puitekehys vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille”, CDR 247/2011, 14.12.2011, tuetaan voimakkaasti EU:n puitekehystä.

⁶ Strategialla tarkoitetaan tässä tiedonannossa sekä yhdennettyjä toimenpidekokonaisuuksia että varsinaisia strategioita.

⁷ Eurooppa-neuvoston päätelmät, EUCO 23/11, 23. ja 24. kesäkuuta 2011, joita edelsivät EPSCO-neuvoston päätelmät EU:n puitekehuksesta, 106665/11, 19.5.2011.

⁸ http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

maaliskuuta 2012 järjestämän ylimääräisen kokouksen yhteydessä esitettyjä ajatuksia.

Romanien kansallisten integrointistrategioiden hyväksyminen edistää todellista muutosta romaniväestön elinoloissa. Seuraavaksi on keskityttävä niiden toteuttamiseen sellaisten toimintasuunnitelmien mukaisesti, joissa on määritelty tarkat, romanien integrointia koskeviin tavoitteisiin perustuvat toimenpiteet, selkeä aikataulu ja sopiva rahoitus.

2. KANSALLISTEN STRATEGIOIDEN ARVIOINTI

Kaikki jäsenvaltiot esittivät maaliskuuhun 2012 mennessä joko erillisen romanien kansallisen integrointistrategian tai sitä vastaavan, laajempaan sosiaalisen osallisuuden politiikkaansa kuuluvan toimenpidekokonaisuuden. Osa jäsenvaltioista oli tarkistanut aiempaa strategiaansa EU:n puitekehyksen mukaisesti, kun taas osa oli laatinut ensimmäisen kansallisen strategiansa. Strategiat vaihtelivat sen mukaan, miten suuri romaniväestö kyseisessä jäsenvaltiossa on ja miten suuria haasteita siihen liittyy⁹.

Komissio keskittyi arvioinnissaan jäsenvaltioiden lähestymistapoihin neljällä keskeisellä alalla, jotka ovat koulutus, työllisyys, terveydenhuolto ja asuminen. Lisäksi se tarkasteli rakenteellisia vaatimuksia (yhteistyö kansalaisyhteiskunnan, alueellisten ja paikallisten viranomaisten kanssa, seuranta, syrjinnän torjuminen ja kansallisen yhteispisteen perustaminen) ja rahoitusta koskevia ratkaisuja. Jokaisessa luvussa esitetään taulukkona, mitkä jäsenvaltiot aikovat toteuttaa tiettyjä EU:n puitekehysessä edellytettyjä toimenpiteitä¹⁰. Luetteloista puuttuvat jäsenvaltiot eivät ole maininneet kyseistä toimenpidettä, ja niiden on tартtuva näihin kysymyksiin, jos ne ovat olennaisia kyseisten maiden romaniväestön osalta.

Jokaisessa luvussa esitetään arviointiin perustuvia toimenpidesuosituksia, joiden mukaan jäsenvaltioiden olisi kansallisten olosuhteidensa mukaisesti kehitettävä prioriteettejaan, jotta ne suoriutuisivat velvollisuuksistaan. Nämä suositukset olisi sisällytettävä köyhyyden ja syrjäytymisen torjunnan yleiseen puitekehykseen.

2.1. Neljä avainalaa

(a) Koulutus

EU:n tavoitteena on varmistaa, että kaikki romanilapset käyvät vähintään alemman perusasteen koulun loppuun ja että heillä on mahdollisuudet laadukkaaseen koulutukseen¹¹.

⁹ Malta ei laatinut kansallista integrointistrategiaa, koska maassa ei ole merkittävää romaniväestöä.

¹⁰ Neljää toiminta-alaa koskevissa taulukoissa esitetään aina kaksi asiakokonaisuutta: **tavoitteet** (se, tukeeko strategia EU:n puitekehysessä vahvistettua EU:n yleistä tavoitetta tietyllä alalla ja määritelläänkö strategiassa konkreettiset, tarkat ja määrällisesti mitattavat tavoitteet) sekä **toimenpiteet** (jotka voivat koskea koko kansaa tai erityisesti romaneja).

¹¹ EU:n tavoitteet romanien integroimiseksi määriteltiin tiedonannossa ”EU:n puitekehys vuoteen 2020 ulottuville romanien kansallisille integrointistrategioille”, KOM(2011) 173 lopullinen, 5.4.2011.

Kaikki jäsenvaltiot tunnustavat koulutuksen merkityksen, ja niistä useimmat ovat asettaneet korkeampia tavoitteita kuin EU:n puitekehyksen vähimmäisvaatimus eli alemman perusasteen koulun suorittaminen loppuun. Nämä tavoitteet kattavat yleensä koulutuksen laajemmin esikoulusta¹² yläasteelle ja jopa korkea-asteen koulutukseen.

Kansallisten lakien mukaan kaikkien kouluikäisten lasten EU:ssa on käytävä koulua. Kuitenkin EU:n perusoikeusviraston hiljattain tekemän selvityksen mukaan vähintään 10 prosenttia 7–15-vuotiaista romanilapsista useissa jäsenvaltioissa ei käynyt koulua¹³. Koska peruskoulutus on ensimmäinen vaihe perustaitojen hankkimiseksi jäsenvaltioiden olisi pyrittävä lisäämään koulunkäyntiä. Jotta alemman perusasteen suorittamista voitaisiin lisätä, jäsenvaltioiden olisi tehostettava osallistumista varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon, opettajien ja tukihenkilöiden koulutusta ja romanioppilaiden integrointia valtaväestön kouluihin.

Useat jäsenvaltiot aikovat toteuttaa toimia, joilla pyritään vähentämään koulun keskeyttämistä yläasteella. Jotkut jäsenvaltiot pyrkivät lisäämään romaniopiskelijoiden määrää korkea-asteen koulutuksessa.

Toimenpiteet lasten koulutuksen parantamiseksi

EU:n puitekehysessä edellytetyt toimenpiteet	Jäsenvaltiot, jotka ovat kirjanneet ne strategioihinsa ¹⁴
Yleisen tavoitteen tukeminen	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, IT, CY, LV, LT, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
Konkreetitset tavoitteet koulutuserojen pienentämiseksi	BE, BG, CZ, EL, ES, IT, CY, LU, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, UK
Laadukkaan varhaiskasvatuksen ja päivähoidon saatavuuden lisääminen	CZ, EL, ES, IT, CY, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Toimet, joilla varmistetaan, että romanilapset suorittavat ainakin alemman perusasteen koulutuksen	BE, BG, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, LV, LU, HU, NL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Ylemmän perusasteen koulunkäynnin keskeyttämisen vähentäminen	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, AT, PL, PT, RO, SK, FI, UK

¹² *Preventing Social Exclusion through the Europe 2020 strategy - Early Childhood Development and the Inclusion of Roma Families*, romanien osallisuutta käsittelevän eurooppalaisen foorumin virallinen raportti, laadittu Belgian puheenjohtajakaudella vuonna 2011 yhteistyössä Belgian liittovaltion sosiaalisen osallisuuden suunnitteluviranomaisten kanssa UNICEFin ja European Social Observatory -tutkimuskeskuksen työn pohjalta; <http://www.ecdgroup.com/pdfs/Preventing-Social-Exclusion.pdf>.

¹³ Vähintään 10 prosenttia 7–15-vuotiaista romanilapsista Kreikassa, Romaniassa, Bulgariassa, Italiassa ja Ranskassa ei käynyt selvityksen mukaan koulua, vaan he olivat joko edelleen esikoulussa tai eivät vielä lainkaan aloittaneet koulua, viettivät väli vuotta, olivat lopettaneet koulun kokonaan tai olivat jo työelämässä. Osuus on suurin Kreikassa, jossa yli 35 prosenttia romanilapsista ei käynyt koulua (*The situation of Roma in 11 EU Member States; Survey results at a glance*. Perusoikeusvirasto, Maailmanpankki, YK:n kehitysohjelma, 2012).

¹⁴ Jäsenvaltio mainitaan luettelossa, jos kyseinen toimenpide mainitaan sen strategiassa.

Korkea-asteen koulutuksen lisääminen	CZ, ES, IT, HU, PT, FI
Toimet etnisen erottelun ehkäisemiseksi	CZ, EL, ES, HU, PL, RO, SK
Tukitoimenpiteet	BE, CZ, EE, IE, ES, IT, CY, LV, LT, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Useat jäsenvaltiot aikovat toteuttaa lisäksi muita tukitoimenpiteitä, kuten opetusta ja opetusohjelmia romanien kielellä, tukiopetusohjelmia (tukiopetus koulupäivän päätteeksi tai kertaosluokat), koulutusta ja tukitoimintaa vanhemmille sekä valistusta koulutuksen tärkeydestä.

Esimerkkejä toimista romanien osallisuuden parantamiseksi koulutuksen alalla

Slovenia pyrkii saamaan romanilapset mahdollisimman aikaisin varhaiskasvatukseen piiriin (esikouluun) käyttäen apuna romaniavustajia ja -tukihenkilöitä. Parantamalla opetushenkilöstön koulutuksen laatua ja järjestämällä lisää tukiverkkoja romanilasten yleissivistävän koulutuksen suorittamista saadaan merkittävästi parannettua (Ljubljanassa keskimäärin 54,3 prosenttia lapsista suorittaa yläasteen kun romanien osalta luku on 18,7 prosenttia). Lisäksi kiinnitetään huomiota romanikulttuurin edistämiseen.

Espanja aikoo perustaa uusia tukiohjelmia, joilla vähennetään koulun keskeyttämistä ja poissaoloja (tavoitteena on vähentää keskeyttämiä peruskoulun ala-asteella nykyisestä 22,5 prosentista 15 prosenttiin vuoteen 2015 mennessä ja 10 prosenttiin vuoteen 2020 mennessä).

Suomessa Kauhajoen kaupunki on kehittänyt mallin, jossa koulutusta tukee kolme romanitaustaista henkilöä. Esikoulun opettaja tukee varhaiskasvatukseen osallistuvia lapsia ja heidän perheitään, kouluavustaja tukee peruskoulun oppilaita ja koulunkäynninohjaaja tukee nuoria aikuisia jatko-opinnoissa ja työpaikan etsinnässä.

Lisäksi useissa asiakirjoissa mainitaan tuki romanikulttuurin ja -historian sisällyttämiselle yleiseen opetusohjelmaan. Useimmissa strategioissa korostetaan, että kulttuurin ymmärtämyksen parantaminen on välttämätöntä stereotyyppien torjumiseksi.

Osana yhdenmukaista lähestymistapaa jäsenvaltioiden olisi koulutuksen alalla ensisijaisesti

- **poistettava kouluista etninen erottelu ja erityisopetuksen väärinkäyttö**
- **pantava oppivelvollisuus täytäntöön ja edistettävä ammatillista koulutusta**
- **lisättävä osallistumista varhaiskasvatukseen ja päivähoitoon**
- **kehitettävä opettajien koulutusta ja koulun tukitoimia**
- **valistettava vanhempia koulutuksen tärkeydestä.**

(b) Työllisyys

EU:n tavoitteena on kaventaa romanien ja muun väestön työllisyysasteen eroa¹⁵.

¹⁵ Useimmissa jäsenvaltioissa valtaväestöön verrattuna vähintään kaksinkertainen määrä romaneja ilmoitti olevansa työttömänä. Italiassa, Tšekissä ja Slovakiassa tämä osuus oli nelin- tai jopa viisikertainen (*The situation of Roma in 11 EU Member States; Survey results at a glance*. EU:n perusoikeusvirasto, Maailmanpankki, YK:n kehitysohjelma, 2012).

Kaikki jäsenvaltiot myönsivät, että romanien ja valtaväestön työllisyseroa on kavennettava. Tämän vuoksi kaikkia jäsenvaltioita ja etenkin niitä, joissa on suurin romaniväestö, on kannustettava yhdenmukaiseen lähestymistapaan. Lisäksi aktiiviset osallistamispolitiikat¹⁶ olisi ulotettava myös romaneihin. Jäsenvaltioiden on tuntuvien tulosten saavuttamiseksi esitettävä tavoitteensa myös määrällisinä, jotta edistystä voidaan seurata verraten selkeisiin lähtötason tietoihin.

Etenkin niissä jäsenvaltioissa, joiden romaniväestön osuus on suuri, romanit asuvat pääosin maaseudulla. Näiden jäsenvaltioiden strategioissa olisi otettava tämä maantieteellinen jakauma huomioon ja kartoitettava sopivia tehtäviä (maataloudessa ja muilla aloilla), joihin romanit voivat osallistua, ja järjestettävä romaneille todellisia työllistymismahdollisuuksia.

Toimenpiteet työllisyyden parantamiseksi

EU:n puitekehyksessä edellytetyt toimenpiteet	Jäsenvaltiot, jotka ovat kirjanneet ne strategioihinsa
Yleisen tavoitteen tukeminen	Kaikki jäsenvaltiot
Konkreettiset tavoitteet työllisyserojen pienentämiseksi	BG, CZ, EL, ES, FR, HU, PL, PT, RO, SI, SK, FI
Yleiset tasapuoliseen kohteluun liittyvät toimet työllisyserojen pienentämiseksi	DK, DE, EE, IE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, SE
Lisä- tai erityistoimet romanien työllistymisen helpottamiseksi ¹⁷	BG, CZ, IE, ES, HU, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE
Mikroluottojen saatavuus	IE, EL, ES, FR, IT, HU, PT, RO, SK, FI
Julkisen sektorin virat	IE
Yksilölliset palvelut	IE, IT, HU, PT, RO, FI, SE
Yhdenmukainen lähestymistapa	BG, CZ, ES, HU, SI, SK, FI, UK

Ainoastaan muutamat jäsenvaltiot tarttuivat sentyyppisiin EU:n puitekehyksessä ehdotettuihin toimiin kuten mikroluottomahdollisuuksien tarjoamiseen, pätevien virkamiesten palkkaamiseen julkiselle sektorille ja yksilöllisten palvelujen ja muiden tukipalvelujen järjestämiseen. Useat jäsenvaltiot suunnittelevat muita erityistoimia sen varmistamiseksi, että romanit pääsevät työmarkkinoille ilman syrjintää. Toimet voivat koskea muun muassa ammattikoulutusta, työssäoppimista tai lastenhoitojärjestelyjä. Useat jäsenvaltiot suunnittelevat myös muita toimenpiteitä kuin EU:n puitekehyksessä on ehdotettu.

Esimerkkejä toimista romanien osallisuuden parantamiseksi työmarkkinoilla

¹⁶ Komission suositus 2008/867/EY työmarkkinoilta syrjäytyneiden aktiivisen osallisuuden edistämisestä (EUVL L 307, 18.11.2008, s. 11).

¹⁷ Erityistoimilla pyritään varmistamaan, että romanit pääsevät työmarkkinoille ilman syrjintää. Toimet voivat koskea muun muassa ammattikoulutusta tai työssäoppimista, välitystoimintaa tai lastenhoitojärjestelyjä.

Espanja pyrkii nostamaan romanien työllisyyden 44 prosentista (vuonna 2011) 50 prosenttiin vuonna 2015 ja 60 prosenttiin vuonna 2020. Lisäksi se asettaa romaninaisten työllisyydelle erityistavoitteen. Ohjelmissa tuetaan tarvittavien taitojen hankkimista ja samalla helpotetaan pääsyä tavallisiin työllistämiskoulutusohjelmiin.

Itävalta edistää itävaltalaisien ja ulkomaisten romaniyhteisöjen nuorten pääsyä työmarkkinoille tehostetulla Thara-hankkeella, joka sisältää yhteisötoimintaa, valmennusta ja harjoittelua. Aiemmassa Thara-hankkeessa (2011–2012) keskityttiin itävaltalaisien ja maahanmuuttaneiden romanien työmarkkinoille pääsyyn. Hanke kosketti 107 romania ja 56 osallistujaa julkishallinnosta ja kansalaisyhteiskunnasta. Siitä saatujen kokemusten perusteella uudessa hankkeessa pyritään erityisesti työmarkkinoille pääsyyn muun muassa tukemalla itsensä työllistämistä.

Bulgaria pyrkii kasvattamaan romanien työllisyyttä pääasiassa Euroopan sosiaalirahaston tuella vuoteen 2015 mennessä. Se aikoo järjestää 28 000 työttömälle ja työssäkäyvälle romanille koulutusta, jolla parannetaan heidän työllistymismahdollisuuksiaan ja pätevyyttään, sekä tarjota 1 500 henkilölle johtamis- ja yrittäjyyskoulutusta.

Jäsenvaltioissa, joissa on suuri romaniväestö, romanien osuuden lisääminen työmarkkinoilla on taloudelliselta kannalta selkeästi hyödyllistä, etenkin nyt talousvaikeuksien aikaan.

Osana yhdenmukaistettua lähestymistapaa jäsenvaltioiden olisi työllisyyden alalla ensisijaisesti

- **tarjottava työnhakua koskevaa räätälöityä neuvontaa ja työllisyyspalveluja**
- **tuettava tilapäisiä julkisia työjärjestelyjä ja niihin yhdistettyä koulutusta sekä sosiaalisia yrityksiä, jotka työllistävät romaneja tai tarjoavat romaneille erityispalveluja**
- **tuettava ensimmäisen työkokemuksen hankkimista ja työssäoppimista**
- **poistettava esteitä, kuten syrjintää, etenkin naisten työmarkkinoille pääsystä tai paluulta**
- **tuettava voimakkaammin itsensä työllistämistä ja yrittäjyyttä.**

(c) Terveystilanteen parantaminen

EU:n tavoitteena on kaventaa romanien ja muun väestön terveystilanteen eroa.

Vaikka kaikki jäsenvaltiot tarjoavat yleisen terveydenhuollon, todellisuudessa kaikki romanit eivät voi käyttää näitä palveluita yhtä kattavasti kuin muu väestö. Useimmat jäsenvaltiot pyrkivät parantamaan romanien terveydenhuoltoa tiedotuksella ja muilla menetelmillä. Jotkut jäsenvaltiot sisällyttivät strategioihinsa toimenpiteitä, joilla pyritään lähentämään romanien terveystilannetta valtaväestöön muun muassa erilaisin, EU:n puitekehyksessä esiin tuotuja toimia laajemmin ehkäisevin toimin. Kuitenkin harvat jäsenvaltiot ovat määritelleet kokonaisvaltaisen lähestymistavan romanien terveydentilan parantamiseksi.

Useilla jäsenvaltioilla on jo tai ne suunnittelevat ohjelmia, joissa koulutuksen saaneet romanit toimisivat tukihenkilöinä romanien terveydenhuollon parantamiseksi. Nämä ovat hyviä aloitteita. Toimenpiteitä on kuitenkin täydennettävä muilla toimilla, jotta niillä olisi merkittävä vaikutus romanien ja valtaväestön terveydellisten erojen kaventamisessa.

Keskeinen haaste on järjestelmällisen, yhdenmisen lähestymistavan puuttuminen terveysasioissa. Se edellyttää terveydenhuollon ja muiden alojen, etenkin koulutuksen, asuntoasioiden, työllisyyden ja syrjinnän torjumisen, koordinoitua.

Toimenpiteet terveydenhuollon parantamiseksi

EU:n puitekehyksessä edellytetyt toimenpiteet	Jäsenvaltiot, jotka ovat kirjanneet ne strategioihinsa
Yleisen tavoitteen tukeminen	BG, CZ, IE,, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK, SE
Konkreettiset tavoitteet terveyserojen pienentämiseksi	BG, CZ, IE, EL, ES, FR, IT, HU, RO, SI, SK
Nykyisiin rakenteisiin perustuvat yleiset toimenpiteet terveyserojen pienentämiseksi	DK, DE, EE, FR, CY, LV, LU, NL, AT, PL, PT, SE
Erityisesti lasten ja naisten laadukas terveydenhuolto	EE, EL, ES, FR, IT, HU, PL, SK, SE
Lisätoimenpiteet ¹⁸	BE, BG, CZ, EE, ES, HU, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Useat jäsenvaltiot korostavat tarvetta keskittyä lasten ja naisten terveyteen¹⁹. Jotkut jäsenvaltiot pitävät tärkeänä terveydenhuoltohenkilöstön kouluttamista työskentelemään ihmisten kanssa, joiden sosiokulttuurinen tausta on erilainen.

¹⁸ Nämä toimenpiteet koskevat ehkäisevää terveydenhuoltoa, kuten rokotuskattavuuden parantamista romanien keskuudessa ja kampanjointia terveiden elämäntapojen puolesta, mutta myös lisääntymisterveyttä (esim. teiniraskauksien ehkäisyä). Useat jäsenvaltiot mainitsevat myös terveydenhuollon työntekijöihin kohdistuvat toimenpiteet ennakkoluulojen ehkäisemiseksi.

¹⁹ Etusijalla lisääntymisterveys ja ehkäisevä terveydenhuolto mukaan luettuna immunisaation parantaminen.

Esimerkkejä toimista romanien osallisuuden parantamiseksi terveydenhuollon alalla

Unkari aikoo kouluttaa Euroopan sosiaalirahaston tuella 2 000 romaninaista ja helpottaa käytännön kokemuksen hankkimista sosiaali- ja lastensuojelupalveluista. Lisäksi se aikoo kouluttaa sosiaalityöntekijöitä perheiden tueksi, yhteisöyön sosiaalityöntekijöitä sekä tukihenkilöitä työmarkkinoita ja terveydenhuoltoa varten.

Irlanti on järjestänyt travellereille monenlaisia terveydenhuoltopalveluja, kuten erityisiä terveydenhuoltoyksiköitä ja perusterveydenhuollon hankkeita (joihin kuuluu muun muassa travellereille erityisesti tarkoitettuja terveydenhuollon tukihenkilöitä ja yhteisöterveydenhuollon hoitohenkilökuntaa). Vuodesta 1994 lähtien on koulutettu joitakin travellerinaisia travelleriyhteisöjen terveystukihenkilöiksi, joiden tehtävänä on kehittää perusterveydenhuoltoa näiden yhteisöjen arvojen mukaisella tavalla.

Romania pyrkii lisäämään romanien mahdollisuuksia käyttää julkisen terveydenhuollon palveluja, ja se on palkannut vuoteen 2011 mennessä tähän tarkoitukseen noin 450 terveydenhuollon tukihenkilöä. Heidän tehtävänä on helpottaa romanien ja hoitolaitosten ja -henkilöstön kommunikointia. He tukevat romaneja henkilöllisyystodistusten, sairausvakuutusten ja omalääkärin hankkimisessa sekä valistavat äitejä erilaisista terveysasioista. Koska tästä on saatu positiivisia tuloksia, yhdeksi tavoitteeksi romanien integroinnissa on asetettu terveydenhuollon tukihenkilöiden lisääminen 25 prosentilla vuoteen 2020 mennessä.

Näitä sitoumuksia on kuitenkin tuettava selkeillä täytäntöönpanon määräajoilla ja asettamalla niille mitattavissa olevia tavoitteita, joiden avulla edistystä voidaan seurata. Lisäksi monien jäsenvaltioiden on kohdennettava rahoitusta selkeämmin terveystukien tasoittamiseen.

Osana yhdenmukaista lähestymistapaa jäsenvaltioiden olisi terveydenhuollon alalla ensisijaisesti

- **laajennettava terveydenhuollon ja perussosiaaliturvan kattavuutta ja palveluja (muun muassa korjaamalla paikallisviranomaisten rekisteröintikäytäntöjä)**
- **parannettava romanien ja muiden heikossa asemassa olevien ryhmien perusterveydenhuolto-, erikoissairaanhoidon- ja ensiapupalvelujen saantia**
- **toteutettava valistuskampanjoita säännöllisistä terveystarkastuksista, raskauden seurannasta ja neuvolapalveluista, perhesuunnittelusta ja rokotuksista**
- **varmistettava, että ehkäisevä terveydenhuolto tavoittaa romanit ja erityisesti romaninaiset ja -lapset**
- **parannettava asuinoloja kiinnittäen erityisesti huomiota eristäytymiseen.**

(d) *Asuminen ja peruspalvelut*

EU:n tavoitteena on nostaa romanien asunotilanne ja yleishyödyllisten palvelujen saanti valtaväestön tasolle.

Vaikka kaikki jäsenvaltiot ovat samaa mieltä tarpeesta parantaa monien romanien asuinoloja, niistä harvat ehdottavat konkreettisia toimia osana yhdenmukaista lähestymistapaa tilanteen korjaamiseen. Irrallisilla toimenpiteillä, jotka eivät kuulu kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan muine tukitoimineen koulutuksen, työllisyyden ja terveydenhuollon aloilla, ei välttämättä saavuteta kestäviä tuloksia. Jäsenvaltioita kannustetaan harkitsemaan asumiseen liittyvien toimien, kaupunkisuunnittelun ja

maaseudun kehittämisen laajentamista ja ottamista osaksi tällaisia kokonaisvaltaisia suunnitelmia. Joissakin jäsenvaltioissa (etenkin niissä, joiden romaniväestö on suhteellisen pieni) romanien asumiseen liittyviä haasteita käsitellään jo olemassa olevissa rakenteissa. Useat jäsenvaltiot käsittelevät asuntojen saatavuutta, myös sosiaalista asuntotarjontaa.

Toimenpiteet asumistilanteen parantamiseksi

EU:n puitekehyksessä edellytetyt toimenpiteet	Jäsenvaltiot, jotka ovat kirjanneet ne strategioihinsa
Yleisen tavoitteen tukeminen	Kaikki jäsenvaltiot (paitsi LT)
Konkreettiset tavoitteet erojen pienentämiseksi asuntojen ja yleishyödyllisten palvelujen saannissa	Kaikki jäsenvaltiot (paitsi LT)
Yleiset toimenpiteet olemassa olevissa rakenteissa	DK, DE, EE, LV, LU, NL, AT, SE
Asuntojen saanti, myös sosiaalinen asuntotarjonta	BG, CZ, DK, DE, IE, ES, IT, CY, HU, AT, PT, SI, SK, SE,
Kiertävän väestön tarpeiden huomioon ottaminen	BE, IE, FR, AT, UK
Yhdenmukainen lähestymistapa	CZ, ES, FR, HU, PT, RO, FI,

Vain muutamat jäsenvaltiot suunnittelevat erityistoimenpiteitä syrjinnän ehkäisemiseksi asuntojen saannissa. Useimmilla jäsenvaltioilla, joissa on travellereita, on käytössä erityistoimenpiteitä kiertävää väestöä varten. Jotta jäsenvaltiot löytäisivät kestäviä ratkaisuja, mukaan tarvitaan ehdottomasti alue- ja paikallisviranomaiset, paikalliset romaniyhteisöt ja muut paikallisyhteisöt.

Esimerkkejä toimista romanien osallisuuden parantamiseksi asuntomarkkinoilla

<p>Yhdistyneessä kuningaskunnassa Walesin alueviranomaiset ovat ottaneet käyttöön erityistoimenpiteitä romanien ja travellerien majoituksen ja palvelujen parantamiseksi. Paikallisviranomaisten on mahdollista saada Walesin aluehallitukselta 100-prosenttinen rahoitus (aiemman 75 prosentin sijaan) uusien leiripaikkojen kunnostamiseen ja perustamiseen.</p> <p>Unkarissa aiotaan toteuttaa Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja aluekehitysrahaston (EAKR) tuella integroitua ohjelmaa eristäytyneessä ympäristössä elävien sosiaalisen osallisuuden parantamiseksi. Niillä pyritään parantamaan heidän sosiaalisia olojaan, yhteisöjään, koulutustaan, terveydenhuoltoaan, työllisyyttään ja asumisololojaan. Yhteisöihin perustetaan palvelukeskuksia, jotka tarjoavat asukkaille hygienia- ja muita palveluita, ja lisäksi puututaan asuntojen tarpeeseen, myös sosiaalisen asuntotarjonnan keinoin.</p> <p>Ranskassa monet paikallisviranomaiset ovat perustaneet eräänlaisia sopeutumiskyliä niiden ihmisten, myös romanien, tarpeisiin, jotka ovat asuneet aiemmin laittomissa asumuksissa. Muut paikallisviranomaiset ovat aikeissa lisätä näiden hankkeiden määrää EAKR:n tuella.</p>

Koska paikallistasolla on suuri merkitys asuntoasioissa, jäsenvaltioita kehoitetaan edistämään paikallisyhteisöjen omia kehittämishankkeita ja yhdenmukaisia alueellisia investointeja, joihin voi saada tukea EAKR:sta, ESR:sta ja koheesiorahastosta²⁰.

Osana yhdenmukaisia lähestymistapoja jäsenvaltioiden olisi asuntoasioissa ensisijaisesti

- vähennettävä etnistä eristäytymistä
- edistettävä paikallisia, kokonaisvaltaisia asumisratkaisuja kiinnittäen erityistä huomiota yleishyödyllisten ja sosiaalipalvelujen infrastruktuuriin
- soveltuvissa tapauksissa osana kokonaisvaltaista lähestymistapaa parannettava sosiaalista asuntotarjontaa ja leiripaikkojen saatavuutta, hinnoittelua ja laatua sekä kohtuuhintaisia palveluja niiden yhteydessä.

2.2. Rakenteellisten vaatimusten arviointi

EU:n puitekehyksessä kehoitetaan jäsenvaltioita noudattamaan kohdennettua lähestymistapaa romaniväestön osallistamista koskevien yhteisten periaatteiden mukaisesti ja varmistamaan, että kansallisiin uudistusohjelmiin sisältyvät romanien integrointistrategiat ovat Eurooppa 2020 -strategian mukaiset.

(a) Alueellisen/paikallisen tason ja kansalaisyhteiskunnan mukaan ottaminen

EU:n puitekehyksessä korostettiin tarvetta jatkuvaan vuoropuheluun alue- ja paikallisviranomaisten sekä romaniväestön kanssa, kun kansallisia strategioita suunnitellaan, toteutetaan ja seurataan.

Useimmat jäsenvaltiot korostavat paikallis- tai alueviranomaisten paikallisia hankkeita tai aloitteita romanien integroinnin edistämiseksi, mutta vain muutamat suunnittelevat nimenomaan näiden viranomaisten ottamista mukaan strategioiden toteutukseen ja seurantaan. Lisäksi on vain vähän merkkejä siitä, että nämä paikalliset toimijat olisivat osallistuneet strategioiden laatimiseen tai että niitä olisi kuultu asiasta. Joissakin harvoissa tapauksissa jäsenvaltiot eivät ole yksilöineet selkeitä kansallisen tason toimenpiteitä vaan käytännön ohjelmat toteutetaan alueellisesti ja paikallisesti.

Useat jäsenvaltiot ovat kuulleet toimintapolitiikkojaan laatiessaan laajasti romanien edustajia ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioita, mutta näiden näkemyksiä ei nähtävästi ole aina otettu huomioon.

Alue- ja paikallisviranomaisten sekä kansalaisyhteiskunnan mukaan ottaminen

EU:n puitekehyksessä edellytetyt toimenpiteet	Jäsenvaltiot, jotka ovat kirjanneet ne strategioihinsa
Paikallis- ja alueviranomaisten tai	BE, BG, DK, DE, EE, IE, ES, FR, IT, LV, HU,

²⁰ Elements for a Common Strategic Framework 2014-2020, valmisteluasiakirja (2012) 61 final, 14.3.2012.

romanien/kansalaisyhteiskunnan edustajien kuuleminen strategiaa laadittaessa	NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Alue- ja paikallisviranomaisille annettu rooli strategian toteutuksessa	BE, BG, CZ, DE, IE, EL, ES, FR, CY, LV, LT, AT, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK
Romanien/kansalaisyhteiskunnan edustajille annettu rooli strategian toteutuksessa	BE, BG, DE, IE, EL, ES, FR, LV, HU, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Useimmat jäsenvaltiot eivät selostaneet, miten ne aikovat tehdä yhteistyötä yhtäältä alue- ja paikallisviranomaisten ja toisaalta kansalaisyhteiskunnan ja romaniyhteisöjen kanssa toimintapolitiikkojen toteutuksen ja seurannan yhteydessä. Jäsenvaltioiden on pyrittävä aktiivisemmin ottamaan sekä alue- ja paikallisviranomaiset että kansalaisyhteiskunta mielekkäällä tavalla mukaan kansallisten strategioiden kaikkiin vaiheisiin.

<p>Osana yhdennettyä lähestymistapaa jäsenvaltioiden olisi ensisijaisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> • otettava alue- ja paikallisviranomaiset niiden toimivaltuuksien mukaisella tavalla tiiviisti mukaan strategioiden tarkasteluun, toteuttamiseen ja seurantaan • otettava kansalaisyhteiskunta, myös romanien organisaatiot, mukaan strategioiden toteuttamiseen ja seurantaan • huolehdittava strategioiden toteuttamiseen osallistuvien eri hallintotasojen koordinoinnista • sisällytettävä romanien integrointi kaikkiin alue- ja paikallispoliittisiin toimintasuunnitelmiin • hyödynnettävä ESR:a romanien organisaatioiden valmiuksien kehittämiseen.
--

(b) *Toimintapolitiikkojen toteutuksen tehokas seuranta ja arviointi*

EU:n puitekehyksessä kehoitetaan jäsenvaltioita sisällyttämään strategioihinsa vankat seurantamenetelmät, joilla voidaan arvioida romanien integrointitoimien vaikutusta, sekä tarkistusmekanismi strategian mukauttamiseksi.

Useat jäsenvaltiot pitävät vankkaa seurantajärjestelmää tarpeellisena. Osa jäsenvaltioista pyrkii ottamaan sellaisen käyttöön tai vähintään suunnittelee kehittävänsä tällaisen järjestelmän. Jotkut jäsenvaltiot ovat onnistuneesti kokeilleet alueellista lähestymistapaa tilanteen kehityksen seurantaan etenkin huonompiosaisilla alueilla. EU:n puitekehyksessä esitettyjen odotusten täyttämiseen ja romanien sosioekonomista osallisuutta koskevan asianmukaisen raportoinnin varmistamiseen Eurooppa 2020 -prosessin puitteissa tarvitaan kuitenkin merkittäviä toimia.

Seuranta ja toteutus

EU:n puitekehyksessä edellytetyt toimenpiteet	Jäsenvaltiot, jotka ovat kirjanneet ne strategioihinsa
--	---

Tehokas seuranta vaikutuksen arvioimiseksi	IE, LV, PT, SK
Tarkistusmekanismi strategian mukauttamista varten	BG, IE, EL, ES, LV, SK, FI, SE

Jäsenvaltioiden olisi osana yhdenmukaista lähestymistapaa

- muodostettava tehokas seurantajärjestelmä määrittelemällä lähtötaso, soveltuvat indikaattorit ja mitattavat tavoitteet mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä kansallisten tilastolaitosten kanssa ja käytettävä sitä
- varmistettava, että jokaiseen ohjelmaan sisältyy säännöt sen hyödyllisyyden, tehokkuuden, tuloksellisuuden ja vaikutusten arvioimista varten.

(c) Syrjimättömyys ja perusoikeuksien suojeleminen

EU:n puitekehyksessä kehoitetaan jäsenvaltioita varmistamaan, että romaneja ei syrjitä vaan kohdellaan kuin muitakin ja että he voivat tasavertaisina nauttia kaikista EU:n perusoikeuskirjaan kirjatuista perusoikeuksista.

Kaikki jäsenvaltiot kiinnittivät strategioissaan huomiota syrjimättömyyteen ja perusoikeuksien suojelemiseen. Useimmissa strategioissa on erillinen luku tai osio, joka koskee perusoikeuksien tuntemuksen lisäämistä ja syrjinnän tai ihmisoikeusloukkausten (kuten ihmiskaupan) torjumista.

Toimenpiteet ihmisoikeuksien ja syrjimättömyyden edistämiseksi

EU:n puitekehyksessä edellytetyt toimenpiteet	Jäsenvaltiot, jotka ovat kirjanneet ne strategioihinsa
Ihmisoikeuksiin ja syrjimättömyyteen liittyvät toimet	BE, BG, CZ, DK, DE, EE, IE, EL, ES, FR, IT, CY, LV, LT, LU, HU, NL, AT, PL, PT, RO, SI, SK, FI, SE, UK

Ehdoton edellytys tasavertaiseen julkisten palvelujen saantiin on se, että romanit saadaan kirjattua kansallisiin väestökistereihin ja heille myönnetään mahdollisesti puuttuvat henkilöllisyyspaperit. Niiden jäsenvaltioiden, joissa tämä on haaste, olisi puututtava tähän asiaan nopeasti ja asianmukaisesti.

Syrjinnän ja rasismien, myös niiden romaneihin kohdistuvien muotojen, torjunnan tehostamisella on oltava osuutensa jäsenvaltioiden toimivassa lähestymistavassa. Sen perustana on yhtäältä se, että kaikkien on noudatettava täysimääräisesti EU:n²¹ ja kansallisia lakeja, ja toisaalta tiedon lisääminen romanien integroinnin hyödyistä yhteiskunnalle. Tilaisuudet kulttuurien kohtaamisiin voisivat toimia tukena tällaisen tietämyksen lisäämisessä ja ennakkoluulojen purkamisessa.

²¹ Neuvoston direktiivi 2000/43/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta (EYVL L 180, 19.7.2000); neuvoston puitepäättös 2008/913/YOS, tehty 28 päivänä marraskuuta 2008, rasismien ja muukalaisvihan tiettyjen muotojen ja ilmaisujen torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin (EUVL L 328, 6.12.2008).

Romanilasten perusoikeuksien toteutuminen on erityisen epävarmalla pohjalla, sillä ne tulevat esiin harvoin muualla kuin koulutuksessa ja terveydenhuollossa. Useissa strategioissa kiinnitetään erityistä huomiota romaninaisten tilanteeseen, mutta tarvitaan vielä lisätoimia, jotta he voisivat käyttää oikeuksiaan.

Huomattava määrä jäsenvaltioissa asuvista romaneista on laillisesti maassa oleskelevia kolmansien maiden kansalaisia, joilla on samat haasteet kuin muilla EU:n ulkopuolelta tulleilla. Heitä ei pitäisi syrjiä vaan heillekin kuuluvat samat oikeudet kuin muille EU:n ulkopuolelta tulleille.

<p>Osana yhdenmukaista lähestymistapaa jäsenvaltioiden olisi ensisijaisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> • varmistettava, että kaikki romanit ovat asianmukaisesti viranomaisten rekistereissä • tehostettava rasismia ja syrjinnän (myös moninkertaisen syrjinnän) torjuntaa • tuotava väestön tietoon romanien integroinnin yleistä hyötyä • torjuttava lapsityövoimaa ja ehkäistävä ihmiskauppaa entistä tehokkaammin muun muassa kansainvälisellä yhteistyöllä.
--

(d) Kansalliset yhteysviranomaiset

EU:n puitekehyksessä pyydettiin jäsenvaltioita nimeämään romanien integrointistrategian kansalliset yhteysviranomaiset, joilla on valtuudet koordinoita strategian kehittämistä ja toteuttamista. Kaikki jäsenvaltiot ovat toimineet näin, ja niillä on nyt useimmissa tapauksissa korkean tason kansalliset yhteysviranomaiset²². Kansallisten yhteysviranomaisten selkeä nimeäminen kaikissa 27 jäsenvaltiossa on parannus ja selkeä merkki poliittisesta tahdosta puuttua romanien integrointiin liittyviin haasteisiin²³. Samalla on varmistettava, että kansalliset yhteysviranomaiset ja rahoituksesta ja toteutuksesta vastaavat viranomaiset toimivat hyvässä yhteistyössä.

Kansalliset yhteysviranomaiset

EU:n puitekehyksessä edellytetyt toimenpiteet	Jäsenvaltiot, jotka ovat kirjanneet ne strategioihinsa
Kansallisten yhteysviranomaisten nimeäminen	Kaikki jäsenvaltiot

Kaikki toimenpiteet olisi toteutettava, jotta kansalliset yhteysviranomaiset kykenevät tehokkaasti koordinoimaan romanien integrointitoimia.

2.3. Toimien rahoituksen arviointi

Jäsenvaltioita pyydettiin EU:n puitekehyksessä antamaan romanien integrointitoimille kansallisista talousarvioista riittävä rahoitus, jota voidaan tarvittaessa täydentää EU:n ja kansainvälisellä rahoituksella. Kansallisten

²² Ks. yhteysviranomaiset sivulta http://ec.europa.eu/justice/discrimination/roma/national-strategies/index_en.htm.

²³ Kreikka aikoo nimetä kansalliset yhteysviranomaisensa vuoden 2012 jälkipuoliskolla.

integroitistategioiden arviointi osoittaa, että useimmat jäsenvaltiot eivät ole huolehtineet tästä. Vain harvat jäsenvaltiot ovat osoittaneet romanien integroititoimille määrärahoja talousarviostaan ja maininneet konkreettiset rahamäärät.

Monet jäsenvaltiot aikovat tukeutua näiden politiikkojen toteutuksessa pitkälti EU:n rahoitukseen, etenkin ESR:oon ja EAKR:oon. Vaikka maaseudun kehittämispolitiikka tarjoaa mahdollisuuksia heikko-osaisten ryhmien, kuten romanien tukemiseen, useimmissa strategioissa ei mainita lainkaan Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa. Kun talousarviosta kohdennetaan määrärahoja romanien kansallisiin integroitistategioihin, olisi noudatettava alueellista lähestymistapaa ja tartuttava köyhimpien maantieteellisten alueiden erityistarpeisiin tai otettava kohteeksi väestöryhmät, jotka ovat suurimmassa syrjinnän tai syrjäytymisen vaarassa, kiinnittäen erityistä huomiota esimerkiksi romanien yhteisöihin²⁴.

Rahoituksen kohdentaminen

EU:n puitekehyksessä edellytetyt toimenpiteet	Jäsenvaltiot, jotka ovat kirjanneet ne strategioihinsa
Rahoitusta ei ilmoitettu	IE, FR, CY, LU, NL, AT, FI, UK
Ei määrärahoja talousarviossa	BE, DK, DE, EE, ES
Määräraha kansallisessa talousarviossa	BG, EL, LV, LT, HU, PL, RO, SI, SK, SE
Kansainvälinen/EU:n tarjoama rahoitus	CZ, EL, LV, LT, HU, PL, PT, RO, SI, SK

Pyrkiessään parantamaan EU-rahoituksen hyödyntämisvalmiuksiaan jäsenvaltioiden olisi käytettävä enemmän ja paremmin EU:n tarjoamia rahoitusmahdollisuuksia romanien integroimiseen.

Jotta strategioiden toteutus olisi kestävä, jäsenvaltioiden olisi osoitettava selvää sitoutumista niiden rahoituksen järjestämiseen vuoteen 2020 saakka osoituksena poliittisesta tahdostaan estää romanien syrjäytymistä.

3. TULEVIEN JÄSENVALTIOIDEN HAASTEET

EU:n puitekehyksessä korostetaan, että romanien integroimista koskevat EU:n tavoitteet koskevat myös tulevia jäsenvaltioita. Näiden maiden kansallisia strategioita on tarkasteltava samojen tavoitteiden mukaisesti, ja niiden olisi oltava EU:n puitekehyksessä vaaditun kokonaisvaltaisen lähestymistavan mukaisia. Tätä tuodaan

²⁴

Euroopan komissio tekee Maailmanpankin kanssa yhteistyötä kehittääkseen kartoitusmenetelmiä sekä köyhyyttä ja syrjäytymistä kuvaavia kartoja useimmista vuonna 2004 tai sen jälkeen EU:hun liittyneistä jäsenvaltioista. Euroopan aluekehittämisen seurantaverkosto pyysi vuonna 2011 ehdotuksia köyhyyttä ja syrjäytymistä kuvaavien karttojen laatimiseksi useista ennen vuotta 2004 EU:hun liittyneistä jäsenvaltioista. Euroopan komissio ehdotti vuoden 2011 lopussa, että jäsenvaltiot esittelevät seuraavalla ohjelmakaudella kumppanuussopimustensa ja köyhyyden torjumista koskevien toimintaohjelmiansa tulokset keskittyen tiettyihin maantieteellisiin alueisiin tai kohderyhmiin.

selvästi esiin komission asiakirjassa ”Laajentumisstrategia sekä vuosien 2011 ja 2012 tärkeimmät haasteet”²⁵.

Komissio seuraa kehitystä vuotuisissa edistymistä koskevista kertomuksissa. EU:n puitekehelyksessä määriteltyjen neljän keskeisen alan lisäksi Länsi-Balkanin maiden ja Turkin on kiinnitettävä erityistä huomiota henkilöllisyysasiakirjojen saatavuuteen ja paikallisviranomaisten suorittamien rekisteröintien helpottamiseen²⁶. Tulevien jäsenvaltioiden kansallisten viranomaisten on pysyttävä sitoutuneina käytännön toimiin kaikilla tähän asiaan liittyvillä aloilla²⁷.

Ehdokasmaissa rahoitetaan jo monia toimenpiteitä liittymistä valmistelevan tukivälineen henkilöresurssien kehittämistä koskevista määrärahoista. Tukea saavien maiden sosiaalista osallisuutta edistävissä toimintaohjelmissa on erillinen osio heikoimmassa asemassa olevista väestöryhmistä ja romaneista, ja ohjelmaan kuuluu muun muassa koulutusta, ammatinvalinnanohjausta sekä toimia, joilla helpotetaan työmarkkinoille osallistumista.

Komissio on tehnyt parannuksia liittymistä valmistelevan tukivälineen käyttöön, jotta se voisi tukea näitä maita edelleen niiden pyrkimyksissä parantaa romanien integroitumista kansallisella ja alueellisella tasolla strategisemmin ja tuloskeskeisemmin²⁸.

Romanien integroinnin parantaminen liittyy sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja sen varmistamiseen, että tulevien jäsenvaltioiden yhteiskunnista tulee osallistavampia. Tämä kuuluu EU:n yhteisiin arvoihin, joita tulevien jäsenvaltioiden kannustetaan omaksuvan liittymistä valmistellessaan. Tällä hetkellä romanit kuitenkin elävät tulevaisuudessa huonoissa oloissa, minkä seurauksena viisumittomassa järjestelmässä yhä enemmän romaneja muuttaa tilapäisesti EU:n jäsenvaltioihin ja jopa hakee turvapaikkaa²⁹. Tämä saattaa vaikuttaa kielteisesti viisumeista luopumiseen, joka on yksi suurimmista saavutuksista Länsi-Balkanin yhdyntämisessä EU:hun. Tulevien jäsenvaltioiden on tehostettava toimiaan romanikansalaistensa integroinnin parantamiseksi. Toimiin on sisällytettävä kestäviä ratkaisuja pakolaisia ja maan sisällä siirtymään joutuneita varten, joista monet ovat romaneja³⁰.

---

²⁵ KOM(2011) 666.

²⁶ Väestörekisteriasiakirjoja ja rekisteröintiä Kaakkois-Euroopassa käsitelleessä konferenssissa 27. lokakuuta 2011 hyväksytty Zagrebin julistus.

²⁷ Tämä sitoutuminen koskee neljän keskeisen alan yleisten ja erityisten toimintasuunnitelmien laatimista tai tarkistamista, henkilöllisyysasiakirjojen saannin ja rekisteröitymisen helpottamisesta, varhaiskasvatuksen edistämistä ja romanilasten koulunkäynnin keskeyttämisten vähentämistä, romanien työllistymisen edistämistä julkisella ja yksityisellä sektorilla, syrjinnän ehkäisemistä sosiaalipalveluissa ja terveydenhuollossa sekä romanien (etenkin niiden, jotka asuvat luvattomissa asumuksissa) asuinolojen parantamista.

²⁸ Toteutusta seurataan vakaus- ja assosiaatioprosessin mekanismien avulla ja vuotuisissa edistymistä koskevista kertomuksissa. Toimintaa koskevia päätelmiä tarkastellaan vuonna 2012 vakautus- ja assosiaatiokomitean kokouksissa.

²⁹ SEC(2011) 695 ja SEC(2011) 1570.

³⁰ Sarajevon prosessiin (Belgradin julistus 7. marraskuuta 2011) kuuluu tähän aiheeseen keskittyvä 584 miljoonan euron yhteinen alueohjelma.

4. TULEVAT TOIMET

Komission tekemä romanien kansallisten integrointistrategioiden arviointi osoittaa, että jäsenvaltiot pyrkivät muodostamaan kokonaisvaltaisen lähestymistavan romanien integrointiin. Kansallisella tasolla on kuitenkin vielä paljon tehtävää. Romanien sosiaalinen ja taloudellinen integrointi on ensisijaisesti jäsenvaltioiden vastuulla. Niiden on vastuunsa kantaakseen tehostettava toimiaan päättämällä konkreettisemmista toimenpiteistä, tarkoista tavoitteista mitattavin tuloksin, selkeästi korvamerkitystä kansallisesta rahoituksesta ja tehokkaasta kansallisesta seuranta- ja arviointijärjestelmästä.

Jotta havaitut haasteet voidaan ratkaista ja romanivähemmistöt todella integroida, jäsenvaltioiden (erityisesti niiden jäsenvaltioiden, joilla on laaja romaniväestö) on erityisesti

- *jatettava säännöllistä kahdenvälistä vuoropuhelua komission ja sidosryhmien kanssa*
  - varmistaa, että kansalliset strategiat ja toimintasuunnitelmat ovat johdonmukaisia EU:n lainsäädännön ja politiikkojen sekä kansallisen tilanteen (muut politiikat ja julkisen sektorin uudistukset huomioon ottaen) kanssa, ja otettava huomioon talouskriisin vaikutukset
  - varmistaa kansallisten ja EU:n varojen tehokkaan käytön
  - edistää ja seurata strategioiden käytännön toteutusta.

- *otettava mukaan alue- ja paikallisviranomaiset*

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että strategioiden toteutus on linjassa alueellisten ja paikallisten suunnitelmien kanssa. Alue- ja paikallisviranomaiset ovat korvaamattomia muutoksen aikaansaamisessa, ja ne on otettava täysimääräisesti mukaan, kun strategioita tarkistetaan ja toteutetaan. Lisäksi komissio aikoo jatkaa alueellisten ja paikallisten viranomaisten kokemusten vaihdon ja verkostoitumisen edistämistä.

- *tehtävä läheistä yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa*

Kansalaisyhteiskuntaa ja erityisesti romanien organisaatioita ei pidä nähdä passiivisina muutoksen kohteina, vaan niille on annettava aktiivinen rooli muutoksen aikaansaamisessa. Niillä on oltava keskeinen rooli romanien ottamisessa mukaan ja luottamuksen rakentamisessa enemmistöjen ja vähemmistöjen välille. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, joilla varmistetaan kansalaisyhteiskunnan osallistuminen kansallisten strategioidensa tarkistamiseen, toteuttamiseen ja seurantaan.

- *annettava kohtuullinen rahoitus*

Jäsenvaltioiden on kohdennettava riittävät resurssit romanien kansallisten integrointistrategioiden toteuttamiseen osoittaakseen olevansa tosissaan. Kansallisen rahoituksen lisäksi näiden strategioiden mukaisten toimien rahoituksesta ohjelmakaudella 2014–2020 voidaan neuvotella myös

rakennerahastojen ja Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston yhteydessä. Komissio on ehdottanut koheesiopolitiikan kehyksessä vähimmäismäärärahaa sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa varten, rahoitusmahdollisuuksien ja rahoituksen koordinoinnin ja yhdistämisen parantamista, syrjäytyneiden yhteisöjen, kuten romanien, integroinnin nostamista ESR:n ensisijaiseksi investointikohteeksi sekä ennakkoehtoja, joiden mukaan rakennerahastojen investointien ehtona on EU:n puitekehysten mukainen romanien kansallinen integrointistrategia.

- *seurattava muutosta ja sallittava politiikan mukauttaminen*

Talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson kansallisia uudistusohjelmia tarkastellaan myös romanien kansallisten integrointistrategioiden kannalta. Maakohteisissa suosituksissa saatetaan tarvittaessa viitata romanien integrointiin kyseisten jäsenvaltioiden opastamiseksi eteenpäin. Jäsenvaltioita pyydetään tulevana vuosina käsittelemään romanien integrointia romaniväestönsä suuruusluokan mukaisesti järjestelmällisesti kansallisissa uudistusohjelmissaan.

Lisäksi tähän tiedonantoon liitettävässä valmisteluasiakirjassa esitetään tiivistelmä keskeisistä asioista, joiden avulla jäsenvaltiot voivat kaventaa eroja romaniväestön ja valtaväestön välillä. Arvioinnin tuloksia käsitellään yksityiskohtaisesti jäsenvaltioiden kanssa käytävässä vuoropuhelussa.

Jäsenvaltioita pyydetään myös jakamaan komission kanssa havainnot, joita ne itse ovat tehneet seuratessaan strategioidensa toteutusta.

EU:n perusoikeusvirasto jatkaa kyselytutkimuksiaan kaikkialla EU:ssa ja tekee jäsenvaltioiden kanssa läheistä yhteistyötä tukeakseen niitä hyvien seurantajärjestelmien kehittämisessä.

Komissio antaa jatkossakin tukea jäsenvaltioiden valmiuksien hyödyntämiseen. Kaikkien jäsenvaltioiden kansallisista yhteysviranomaisista muodostetaan tätä varten verkosto, jossa ne voivat jakaa romanien integrointia koskevien toimenpiteidensä tuloksia, vaihtaa parhaita käytäntöjä ja tehdä vertaisarviointia toistensa strategioiden toteutuksesta. Romanien osallisuutta käsittelevä eurooppalainen foorumi tarjoaa edelleenkin sidosryhmille keskusteluareenan.

Komissio tarkastelee kansallisten strategioiden toteutusta vuosittain raportoiden siitä Euroopan parlamentille ja neuvostolle. Se raportoi siitä lisäksi Eurooppa 2020 -strategian puitteissa.

- *torjuttava syrjintää vakuuttavasti*

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että syrjinnänvastaista lainsäädäntöä sovelletaan tehokkaasti niiden alueella. Raportoidessaan vuonna 2013 rodusta riippumatonta yhdenvertaista kohtelua koskevan direktiivin³¹ soveltamisesta

---

³¹ Neuvoston direktiivi 2000/43/EY, annettu 29 päivänä kesäkuuta 2000, rodusta tai etnisestä alkuperästä riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta (EYVL L 180, 19.7.2000).

komissio aikoo käsitellä oikeusasioita korostaen erityisesti seikkoja, jotka vaikuttavat romanien integrointiin.